

รูปแบบและแนวทางการจัดการในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม้
ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านแม่ลานคำ ตำบลสะเมิงใต้
อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2544

ISBN 974-04-0896-6
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วพ
พ 6398
2544
น. 2

4036822 ENTM/M : สาขาวิชา : เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม : วท.ม.(เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

คำสำคัญ : การใช้ประโยชน์ / ทรัพยากร ไม้ / ป่าชุมชน

พินิจ อนันตวงศ์ : รูปแบบและแนวทางการจัดการในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านแม่ลานคำ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ (WOOD UTILIZATION PATTERNS AND MANAGEMENT TRENDS OF LANKHAM FORESTRY COMMUNITY , CHIANG MAI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : สุระ พัฒนเกียรติ , Ph.D., ชาลี นาวานุเคราะห์ , Ph.D. 176 หน้า ISBN 974 -04-0896- 6

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบและแนวทางการใช้ทรัพยากรไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านแม่ลานคำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ทรัพยากรไม้ของชุมชน สภาพของทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ในชุมชน สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรไม้ ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยทำแบบสอบถามครอบครัวต่างๆ ในชุมชน จำนวน 75 ชุด มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำหมู่บ้าน เข้าร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมของชุมชน และมีการวางแผนสำรวจทรัพยากรป่าไม้

จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านแม่ลานคำใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น สร้างบ้าน ฝังข้าว ห้อยน้ำ และนำมาทำไม้พื้น โดยมีปริมาณของไม้ที่ใช้ในการสร้างบ้านเฉลี่ยประมาณ 0.4012 ลูกบาศก์เมตร/ครัวเรือน/ปี สำหรับการเลือกใช้ไม้นั้นจะพิจารณาไม้ที่มีลำต้นตรง ยาว มีความแข็งแรงทนทาน ได้แก่ ประดู่ พะยอม เต็ง จุมปี และไม้ไผ่ สำหรับไม้ที่นำมาใช้เป็นพื้นนั้นจะมีปริมาณการใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 0.0087 ลูกบาศก์เมตร/ครัวเรือน/วัน หรือ 3.17 ลูกบาศก์เมตร/ครัวเรือน/ปี ไม้ที่ใช้ทำไม้พื้นจะใช้ไม้ที่แห้งตายแล้วโดยจะหาและเก็บมาจากบริเวณป่ารอบๆ บ้าน และที่ไร่ นา และจะเก็บสะสมไว้ใช้ในวงหน้าฝน โดยเฉลี่ยประมาณ 1.70 ลูกบาศก์เมตร/ครัวเรือน ไม้ที่นิยมใช้ทำเป็นไม้พื้น ได้แก่ ไม้ก่อเดือย ก่อพะ เเปอะตะปอมิน ก่อจี่หมู ทะโล้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น จำนวนของการใช้ไม้ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

จากการสำรวจสภาพป่าไม้ที่มีอยู่ในชุมชน พบว่าป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในป่าดิบเขาและป่าเบญจพรรณ ส่วนการสืบพันธุ์ของไม้ในป่าพบว่า ป่าทั้งสองชนิดมีไม้หนุ่มและลูก ไม้ที่สามารถเจริญเติบโตขึ้นมาทดแทนได้ตามธรรมชาติ ส่งผลให้ป่ามีสถานะคงที่ แสดงให้เห็นว่าการใช้ไม้ของชุมชนไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพไป ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม้ของชุมชน ได้แก่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง เมื่อผลผลิตข้าว ไม่เพียงพอที่จะมีการทำอาชีพเสริม โดยจะไม่ใช้ทรัพยากรไม้จากป่าเพิ่มขึ้น ส่วนการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่พบในชุมชนก็ไม่ได้เป็นตัวเร่งให้มีการใช้ประโยชน์จากป่ามากไปกว่าที่จะใช้ในครัวเรือนเท่านั้น และลักษณะการใช้ไม้ก็คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ตลอดจนมีกิจกรรมที่ช่วยรักษาสภาพป่าและเพิ่มผลผลิตโดยการปลูกไม้ใช้เอง และการใช้ไม้ยังอยู่ภายใต้กฎระเบียบของการจัดการป่าชุมชน และความเชื่อต่างๆ ที่มีต่อชนิดไม้และป่าความเชื่อต่างๆ ซึ่งได้สั่งสมกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ก็เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมการใช้ไม้ของคนในชุมชนด้วย รวมทั้งและความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ และผู้นำของชุมชนจะมีบทบาทต่อการควบคุมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบ

4036822 ENTM/M : MAJOR : TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT ; M. Sc.

TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT.

KEY WORD : UTILIZATION / WOOD / FORESTRY COMMUNITY

PITCHAYA ANANTAWONG : WOOD UTILIZATION PATTERNS AND MANAGEMENT TRENDS OF LANKHAM FORESTRY COMMUNITY , CHIANG MAI PROVINCE. THESIS ADVISORS : SURA PATTANAKIAT, Ph.D. , CHARLIE NAVANUGRAHA , Ph.D. 176 p. , ISBN 974-04-0896-6

The objectives of this study are mainly to identify the socio-economic status and wood utilization pattern of Mae Lankham Village. Socio-economic factors affecting to forest resource utilization for fuelwood and housing are also identified .The study distributed questionnaires to 75 households and carried out in-depth interviews with community leaders. A forest resource survey was also conducted using a quadrat-sampling method.

It was found that wood utilization for housing was about 0.4012 cubic meters/household/year. Some of the selected species were *Pterocarpus macrocarpus* Kurz. , *Michelia baillonii* (Pierre.) Finet & Gagnep. ,and *Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm.ex.Miq. Fuelwood utilization was about 0.0087 cubic meters/household/day or 3.17 cubic meters/household/year. Most fuel was dry and dead wood. The fuelwood collected in the dry season was about 1.70 cubic meters/household/year. Some of the selected species were *Castanopsis acuminatissima* (Blume.) A.DC. , *Quercus kerrii* Craib. ,and *Colona floribunda* (Kurz.) Craib.

The forest area is still in a good condition. There is good species diversity and a natural succession process. Thus, the forest resource status is less affected by the wood utilization of this community . The wood utilization of the local community is based on a self-sufficient way of life. Their culture and traditions support sustainable use. They have their own beliefs and legislation to control wood utilization activities that have a positive effect on forest resource conservation in the surrounding community. In addition, fortunately the development process does not have much negative impact on the wood utilization of the community.